

سیاست گذاری در حوزه سالمندی

مقدمه

سیاست های سالمندی، مجموعه ای از تصمیمات، قوانین، و برنامه های دولتی و غیردولتی اند که برای بهبود کیفیت زندگی سالمندان در حوزه های سلامت، رفاه، مشارکت اجتماعی و حمایت های نهادی طراحی می شوند.

سیاست گذاری در سالمندی نیازمند عدالت است:

سالمندان، گروهی ناهمگون اند: سالمند شهری با سالمند روستایی، زن با مرد، سالمند ثروتمند با سالمند کم درآمد شرایط متفاوتی دارند. بنابراین سیاست گذاری باید عادلانه و پاسخگوی نیازهای خاص و چندلایه این جمعیت باشد.

✓ مفهوم عدالت در سیاست گذاری سالمندی یعنی :

- دسترسی برابر به خدمات (سلامت، مراقبت، حمل و نقل و ..)
- تخصیص منابع متناسب با آسیب پذیری
- حمایت خاص از سالمندان تنها، ناتوان یا بدون حمایت خانوادگی

چالش های سیاست گذاری در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران:

- ضعف در داده و آمار دقیق سالمندان: نبود پایگاه داده منسجم و به روز، برنامه ریزی و طراحی مداخلات هدفمند برای سالمندان را با مشکل مواجه می کند.

- **پراکندگی مسئولیت ها:** پراکندگی و هم‌پوشانی میان دستگاه‌های مختلف از جمله بهزیستی، وزارت بهداشت، شهرداری و تأمین اجتماعی، می‌تواند موجب تداخل وظایف و موازی‌کاری در ارائه خدمات به سالمندان شود.
- **کمبود بودجه پایدار:** بخش قابل توجهی از طرح‌ها و برنامه‌های حوزه سالمندی دارای بودجه موقت یا پروژه محور هستند و از منابع مالی پایدار برخوردار نیستند.
- **نگاه خیره ای به جای حق مدار:** ارائه برخی خدمات به سالمندان بیشتر با رویکرد کمک‌رسانی و حمایتی انجام می‌شود، در حالی که خدمات سالمندی باید به‌عنوان بخشی از حقوق شهروندی و متناسب با نیازهای سالمندان مورد توجه قرار گیرد.
- **مشارکت پایین سالمندان در تصمیم‌گیری ها:** محدود بودن ساز و کارهای مشارکت مستقیم سالمندان، از جمله نبود یا کم‌رنگ بودن شوراهای سالمندان محلی و نمایندگان آنان در فرایندهای تصمیم‌گیری.

♦ تعریف دولت رفاه (Welfare State) :

مدلی از حکومت که در آن دولت متعهد است حداقل‌های استاندارد زندگی (درآمد و امنیت اقتصادی، دسترسی به خدمات سلامت، مسکن مناسب و خدمات مراقبتی و اجتماعی) را برای شهروندان، به ویژه اقشار آسیب پذیر مانند سالمندان، تأمین کند.

♦ نقش دولت رفاه در حمایت از سالمندان:

- تأمین حقوق و مستمری بازنشستگی فراگیر و عادلانه
- توسعه خدمات مراقبتی و حمایتی شامل مراقبت در منزل، خدمات پرستاری و مراقبت طولانی مدت
- تضمین پوشش بیمه‌ای و دسترسی عادلانه به خدمات سلامت
- تأمین مسکن حمایتی و مناسب برای سالمندان تنها، کم‌توان و نیازمند حمایت
- تقویت مشارکت سالمندان در تصمیم‌سازی‌ها و سیاست‌گذاری‌های اجتماعی

♦ سیاستگذاری در حیطه سالمندی خوب، موفق، فعال و سالم:

1. سالمندی موفق (Successful Ageing) : سالمندی با حداقل بیماری، حداکثر توانایی شناختی و مشارکت فعال در اجتماع

- ✓ **عناصر کلیدی:** تحرک بدنی، مشارکت اجتماعی، حفظ استقلال، بهزیستن روان شناختی
- ✓ **نکته:** این رویکرد بر پیشگیری و سبک زندگی فعال تمرکز دارد.

2. سالمندی فعال (Active Ageing) : فرآیندی برای بهینه سازی فرصت های سلامت، مشارکت و امنیت به منظور بهبود

کیفیت زندگی با افزایش سن (مفهوم WHO)

✓ سه محور اصلی سالمندی فعال:

- مشارکت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، معنوی
- امنیت مالی و اجتماعی
- مراقبت های سلامت محور

✓ **نکته:** رویکرد فعال به سالمندی، سالمندان را دارایی اجتماعی می‌داند، نه بار اقتصادی.

3. سالمندی خوب (Positive Ageing): رویکردی انسانی- اجتماعی که تأکید دارد سالمندان می توانند معنا، هدف و کیفیت زندگی را در هر مرحله ای حفظ کنند، حتی با وجود بیماری یا محدودیت.

4. سالمندی سالم (Healthy Ageing): ظرفیت عملکردی در طول زندگی را ارتقاء دهیم، نه اینکه صرفاً بیماری را درمان کنیم (مفهوم کلیدی سازمان جهانی بهداشت WHO)

✓ سیاست گذاری در این حوزه ها باید با تمرکز بر تقویت مراقبت های اولیه سالمندان، پیشگیری از معلولیت، توانمندسازی روانی و اجتماعی و فراهم سازی محیط های زیست پذیر و مناسب برای زندگی سالمندان انجام شود.

✓ نقش سالمندان در سیاست گذاری (مشارکت سیاسی و اجتماعی):

- مشارکت در شوراهای محلی
- گروه های داوطلبی، انجمن های سالمندی، کانون های بازنشستگان
- مشاوره سیاستی در طراحی خدمات سالمندان
- آموزش شهروندی سالمندان برای آگاهی از حقوق اجتماعی و مطالبه گری

♦ جمع بندی

سیاست گذاری در حوزه سالمندی باید بر پایه عدالت، کرامت انسانی، دسترسی برابر و توجه به تفاوت های فردی و اجتماعی سالمندان شکل گیرد. هدف نهایی سیاست گذاری در چارچوب دولت رفاه، تأمین امنیت مالی و اجتماعی سالمندان و فراهم کردن زمینه برای سالمندی سالم، فعال و موفق، همراه با حفظ سلامت، استقلال و مشارکت اجتماعی آنان است.

📖 منابع:

- جامعه شناسی سالمندی، محسن نیازی، اسداله بابایی، انتشارات سخنوران
- بازاندیشی در راهبردهای نظام بازنشستگی، محمدحسین عمادی، آرش نصرافهانی، انتشارات روزنه

🔧 تهیه کننده:

اکرم اسرافیلی. کارشناس برنامه سالمندان. شبکه بهداشت و درمان شهرستان مبارکه. مهرماه 1405